

G eandewei

KERKBLAD

Jaargang 30 - nummer 6
vrijdag 24 maart 2023
editie Leeuwarden e.o.

Protestantse
Kerk

Waak dan!

De blik omhoog?

Het houvast dat
het geloof biedt

Geloofsgetuige
Jan van Kilsdonk

Column René Romijn

De blik omhoog?

Niets is wat het lijkt aan de hemel. Kijk maar naar de zon (pas op voor uw ogen!). Dat beeld van de zon nu is namelijk al 'oud': haar licht(beeld) doet er acht minuten over om de aarde te bereiken. Dus of de zon er op het moment van kijken nog is en hoe, dat weten wij pas over acht minuten...

De planeet Jupiter, dat kleine heldere speldenknopje aan de hemel, is in werkelijkheid duizend keer zo groot als de aarde. Kijk ook eens door een telescoop en u ziet honderden melkwegstelsels als kleine vlekjes. Maar het licht (en dus het beeld) van die melkwegstelsels heeft er miljoenen jaren over gedaan om hier te komen. We kunnen gerust stellen dat het heelal er op dit moment heel anders uitziet dan wij nu waarnemen. Wij lijken dus omringd door een schijnwereld.

En toch dringen wij die wereld binnen met ruimtecapsules, sondes en met telescopen. Daarmee hebben wij ons hele zonnestelsel al doorkruist, onze Voyagers zijn zelfs al buiten ons zonnestelsel beland. Met onze telescopen speuren wij naar zwarte gaten, exo-planetten en zelfs naar de oerknal.

Die 'buitenwereld' is fascinerend. Wij lijken een beetje buiten onszelf te treden als we die onderzoeken. Zou het ook een vlucht kunnen zijn uit onze aardse werkelijkheid? Al die ruimtevaart en dat ruimteonderzoek. We steken er miljarden in maar wordt onze wereld er humaner van? Psalm 8 (vanaf vers 4) spreekt met verwondering over die hemel waarvan van alles te zien is. Maar zet ons vervolgens weer met beide voeten op de grond. Want dáár moet het gebeuren. Daar moet de gerechtigheid gegrond worden. Daar mag de naastenliefde geen schijnwereld zijn.

Toch gisteravond nog even stiekem naar het sterrenbeeld Orion gekeken. Links bovenin de bekende 'rode reus' Betelgeuse. Middenin de drie sterren van de 'gordel' van Orion. En vlak daaronder de beroemde Orionnevel. Ik hoef er niet heen en ik hoef er ook niet alles over te weten. Maar ik kan er toch erg van genieten.

*René Romijn uit Drachten
is gepensioneerd docent godsdienst*

Meditatie Waak dan!

'Vader neem deze beker van mij. Maar niet mijn wil, maar uw wil geschiede.'

Lucas 22: 42

door ds. Geert van Wieren

*God heeft ons geen kalme reis beloofd,
maar wel een behouden aankomst.*

Een prachtige tekst, zou je zeggen. Een die hoop geeft voor de toekomst. Aan het einde van de reis is er het goede toeven. Aan het einde van de tocht wacht het bier.

Hoe waar die behouden aankomst ook is, zolang de aankomst uitblijft heb je wél te maken met die onstuimige reis. En die reis kan moeilijk en zwaar zijn. Je hoeft niet lang te zoeken naar voorbeelden. De levensreis van velen is vandaag de dag een opgave aan het worden.

Je hoopt dat ze hun best doen

De aankomst mag dan hoopgevend zijn, zover is het nog niet. Donker kan de nacht zijn. Donker de toekomst. En van vrienden verlaten? Dat is een goede vraag. Je hoopt dat ze hun best doen niet in slaap te vallen terwijl je met Jezus bidt: 'Vader neem deze beker van mij.' Graag zie je de bodem ervan in zicht komen. Liever vandaag dan morgen.

'Neem deze beker van mij.' Het is de hoopvolle bede dat we bij God terecht kunnen. Dat Hij de mogelijkheid heeft om de beker van ons weg te nemen. Dat we niet willoos aan de inhoud overgeleverd zijn, maar dat God ons uitkomst kan geven. Het is een bede die het vertrouwen in God uitspreekt.

Ja, ik weet, Jezus bid meer. Hij voegt er nog aan toe: 'Maar niet mijn wil, maar uw wil geschiede.' Die woorden zijn lastig. Dan zou je moeten zeggen dat wat ons vandaag de dag overkomt, de wil van God is. Dat kan ik moeilijk over de lippen krijgen.

Ik kan niet zeggen dat God ons de zorgen van deze tijd uit zijn Vaderlijke hand doet toekomen. Moeten we dan dit deel van het gebed

maar overslaan? Misschien wel. Wij zijn Jezus niet. Hij sprak deze woorden in Zijn specifieke situatie. Wij moeten oppassen met al te grote woorden. Job sloeg zichzelf op de mond met de woorden 'Werkelijk, ik sprak zonder enig begrip.' (Job 42:3)

Wanneer Jezus ons in het Onze Vader leert bidden: 'Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel' lijkt dat veel op zijn gebed in Gethsemané. Toch bedoelt Jezus wat anders. De bede in het Onze Vader roept ons op om zo te leven dat de aarde een afspiegeling van de hemel wordt. Dat we op aarde leven naar de wil van God. Dat doen we door om te zien naar elkaar. Door er voor elkaar te zijn. Elkaar te laten weten: je bent niet alleen.

De nacht is donker. De toekomst is donker. De leerlingen liggen te slapen. Jezus staat er alleen voor. Hij zweet bloed van doodsangst. Nergens anders dan in deze stille tuin is Jezus zo mens als wij.

Uit de hemel verscheen Hem een engel om Hem kracht te geven.

*ds. Geert van Wieren is predikant van de
Protestantse Gemeente Oosternijkerk*

Leesrooster

Week 13, 26 maart t/m 1 april

zondag	Psalm 95
maandag	Numeri 21:1-9
dinsdag	Numeri 21:10-20
woensdag	Numeri 21:21-22:1
donderdag	Psalm 50:1-15
vrijdag	Psalm 50:16-23
zaterdag	Numeri 27:12-23

Week 14, 2 t/m 8 april

zondag	Matteüs 21:1-9
maandag	Matteüs 21:10-17
dinsdag	Psalm 120
woensdag	Matteüs 26:1-16
donderdag	Matteüs 26:17-75
vrijdag	Matteüs 27:1-56
zaterdag	Matteüs 27:57-66

Persoonlijk

Oude en nieuwe dingen en onderscheiding

We weten allemaal hoe verschillend er wordt aangekeken tegen vernieuwingen. Het is ook een open deur om te noemen dat we daar in liefde mee om moeten gaan en de gulden middenweg mogen zoeken. Want het is nu eenmaal zo, dat de één graag regelmatig nieuwe dingen hoort en een ander juist erg hecht aan oude vertrouwde rituelen en liederen.

door Nelleke Berntsen

Het is me meermaals opgevallen dat mensen die veel bezig zijn met bepaalde teksten en liederen meer naar verandering verlangen dan mensen die er maar af en toe mee te maken hebben. Bij een traditioneel christelijke mannenkoor zag ik bijvoorbeeld dat het in de loop der tijd liederen toch anders is gaan zingen dan vroeger gebruikelijk was. Je kunt je daar ook wel iets bij voorstellen. Mensen die die liederen weinig zingen lijken het daarentegen heerlijk te vinden om - als ze dan weer eens de gelegenheid hebben - ze voluit te zingen, precies zoals het vroeger ging. Ik ben daar één van...

Ik zag overeenkomsten met hoe tegen de Bijbel wordt aangekeken. Het lijkt erop, dat juist mensen die veel met de Bijbel bezig zijn het mooi vinden om daar nieuwe dingen in te ontdekken. Hoe komt het dan, dat anderen daar onrustig van worden? Kan het zijn, dat men niet genoeg zicht heeft op het (totale) plan van God?

Ik las daar iets herkenbaars over in het boek van David Pawson, *De sleutels tot de Bijbel*. Hij schrijft, dat hij aanvankelijk prediker was en dus elke zondag voor de kerkgangers een tekst uit de Bijbel moest verklaren of een bepaald thema aan de orde moest stellen. Hij kwam daarmee echter in grote verlegenheid toen hij voorganger in het leger werd. Hij werd nu geacht een grote groep dienstplichtigen van geestelijk voedsel te voorzien en hij ontdekte, dat zij 'door de bomen het bos niet konden zien'. Het was dus nodig om dat 'bos' voor hen te duiden en vooral: de weg erdoorheen. Zo kwam hij ertoe om een serie lezingen te maken die aan de hand van 'een reis door de Bijbel' de bedoelingen van God kenbaar zou maken.

Een ontdekkingsreis

Het werd een ontdekkingsreis voor hem en zijn hoorders! Zij kregen namelijk zicht op een wereldomvattend reddingsplan waar allen deel van kunnen uitmaken. Dat werkte erg motiverend. Aanvankelijk voelde Pawson zich 'net een Amerikaanse toerist, die het Brits Museum in twintig minuten "doet". We vlogen door de eeuwen heen en we besteedden aan sommige Bijbelboeken amper een paar minuten', schrijft hij. Maar de resultaten overtroffen zijn verwachtingen en bepaalden de koers voor zijn leven en zijn bediening daarna.

Pawsons ervaring bemoedigde mij, omdat het ook mijn ervaring is, al haalt mijn werk het natuurlijk niet bij de kennis en kunde van deze Bijbelleraar. Het is namelijk een uitweg uit de problemen tussen de mensen die 'iets nieuws zoeken' en degenen die 'houvast zoe-

ken in het vertrouwde'. Want die zaken worden bijzaken als er een duidelijk houvast wordt geboden in het geheel. En ik denk, dat zo'n houvast er niet altijd genoeg is.

Houvast

Heel veel kerkgangers hebben geen doorgaande lijn in hun hoofd bij het lezen van de Bijbel. Ze zien hem als een verzameling losse stukjes, sommige bemoedigend, andere ontmoedigend. Je kiest een stukje, afhankelijk van je stemming. Ook in de kerk worden bepaalde Bijbelteksten uitgelicht, soms aan de hand van een thema, bijvoorbeeld 'we moeten de schepping goed beheren', of 'we moeten om onze naaste denken.' Bij al die stukjes, die door verschillende voorgangers worden belicht is het enige houvast die bekende tekst of dat bekende lied. Toegegeven, het grote kader is het kerkelijk jaar, maar dat zegt niet iedereen even veel.

Als een voorganger enthousiast vertelt, dat de kribbe eigenlijk een broodbewaarplaats was en dat Jezus niet op 25 december is geboren, dan wordt duidelijk niet iedereen daardoor bemoedigd. Ik vind zelf zulke ontdekkingen heel boeiend, maar ik begrijp ook, dat niet iedereen er enthousiast over is. En ik begreep dus ook de verzuchting van een vriendin, dat ze zo langzamerhand simpel werd van al die 'nieuwe ontdekkingen'.

Dit alles overziende, denk ik, dat we veel minder in de war raken door 'nieuwe ontdekkingen' als ons fundament sterk genoeg is. En dat fundament wordt sterk als we de hoofd-

lijnen zien van Gods plan in de geschiedenis en wat dat betekent voor ons in onze tijd. Vroeger was men daar in de kerk meer mee vertrouwd, onder meer door de catechismus.

Daar komt nog bij dat heel veel mensen de afgelopen jaren hun houvast kwijt geraakt zijn omdat ze steeds meer van 'de wereld' gingen verwachten. En de kerk ging daarin soepel mee, want ze wilde vooral niet voor ouderwets versleten te worden. Het is onnodig te zeggen, dat wij hierin de afgelopen tijd ernstig teleurgesteld zijn. Het blijkt maar weer eens, dat Paulus niet voor niets steeds waarschuwt voor deze valkuil en dat hij pleit voor onderscheiding hierbij.

Opnieuw nadenken

Maar... Het goede nieuws is, dat wij nu opnieuw kunnen nadenken over welk houvast ons geloof biedt en over waaróm dat zo is. Zelf ben ik erg dankbaar voor Gods plan met als doel gerechtigheid en 'de wederherstelling aller dingen' (Handelingen 3:21). Die lijn kan ik zien door heel de Bijbel heen in al het ingrijpen van God. Het hart van dit alles is daarbij het kruis van Jezus. Als je vasthoudt aan die lijn bij het lezen van de Bijbel, dan heb je zoveel houvast dat bepaalde details je niet van de wijs brengen. In een kerkdienst is het dan natuurlijk het mooist als er daarbij een evenwichtige mix is en we voluit kunnen meezingen met vertrouwde óf nieuwere liederen.

Nelleke Bertsen uit Leeuwarden is gepensioneerd docente levensbeschouwing en redactielid van *Geandeweï*

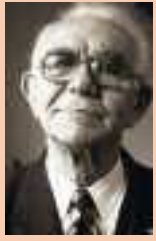

Een traditioneel mannenkoor gaat bekende liederen in de loop der tijd toch anders zingen, juist omdat het er zo vaak mee bezig is. Mensen die er maar af en toe mee te maken hebben lijken het daarentegen heerlijk te vinden om ze precies zo te zingen als vroeger.

Geloofsgetuige

Jan van Kilsdonk

'Homoseksualiteit is geen toeval, nog minder een ongeval, maar een vondst van de Schepper. Daar zit ook God achter.'

* 19 maart 1917, Zeeland (NB)

† 1 juli 2008, Amsterdam

Als predikant in het westen hoorde ik soms mensen met ontroering spreken over het optreden van pater van Kilsdonk in uitvaartdiensten. Hij maakte namelijk altijd een diepe buiging voor de overledene, wat voor iemand het ook was. In die tijd waren het vaak slachtoffers van HIV/AIDS. Van Kilsdonk had zeer veel pastorale contacten onder homoseksuelen in Amsterdam. Zo kwam hij als vertrouweling aan menig sterfbed. Het geloof in de kracht van de symbolen, rituelen en teksten van de liturgie kenmerkte hem. Van Kilsdonk kwam uit een rooms-katholiek molenaarsgezin. Als zeventienjarige trad hij in bij de Jezuïeten. Na zijn priesterwijding in 1945 werkte hij als aalmoezenier onder geïnterneerde NSB-ers en politieke gevangenen in Vught. In 1947 werd hij naar Amsterdam gestuurd als godsdienstleraar. Daar probeerde hij leerlingen bij te brengen dat het in godsdienst gaat om diepzinnigheid, schoonheid, extase en verwondering. Met succes. Huub Oosterhuis was een van zijn leerlingen. Oosterhuis trad ook in bij de Jezuïeten. Met hem en met studentenpastor Jos Vrijburg stichtte Van Kilsdonk in 1960 de Studentenecclesia. Het werd een broedplaats voor liturgievernieuwing, in de tijd dat de hele Rooms-Katholieke Kerk een inhaalslag maakte. Maar de Ecclesia was te voortvarend en raakte na een conflict los van de bisschop. Oosterhuis en Vrijburg trouwden. Van Kilsdonk bleef celibatair en trouw aan zijn orde. De omgang met studenten in een tijd van turbulente maatschappelijke verandering werd zijn levenswerk. Hij zwierf langs studentenflats en kroegen. Veel mensen kregen vervolgens een prachtige brief van hem. 'Pater van Pilsdronk' bleef ook na zijn pensioen actief. Hij moet duizenden 'jongens' hebben gekend.

Wie het kerkelijk verbod op voorbehoedsmiddelen naast zich neerlegt, homoseksuelen de hand boven het hoofd houdt, tegen de celibaatsverplichting voor priesters is, fulmineert tegen de 'geestelijke terreur' van de kerkleiding, of de maagdelijke geboorte van Jezus alleen als theologische beeldspraak uitlegt, is een kerkelijke lastpost. De kerk liet hem toch overwegend zijn gang gaan. Kardinaal Alfrink zei: 'Ik ben blij dat wij pater van Kilsdonk hebben; ik ben ook erg blij dat wij maar één pater van Kilsdonk hebben.' Het is ongetwijfeld dankzij hem dat ook protestanten het *'ten paradijse geleide u de engelen'* in de uitvaartliturgie zijn gaan waarderen. Het feit dat we eigenlijk niets weten over engelen en een paradijs was voor hem eerder een aanmoediging dan een belemmering om het hartstochtelijk te zingen. Het kwam in meerdere varianten in ons *Liedboek*. *Harmen Jansen*

Byldspraak - Willem Wilstra Moddergat

'Moddergat': sa op it earste gesicht soest fan sa'n namme net blier wurde. Mar ik fersekerje jimme dat dat perfoarst net nedich is.

Sjoch dy kloften minsken dy't har ferwûnderje oer al it moais dat yn dit doarp te finen is. De Oere mei de fiskershúskes en it museum. En dan it bjusterbaarlike sicht fan de hege seedyk ôf. It Waad mei heech- of leechwetter, gjin dei itselde. En lit de wyn dy skjin blaze, wat fûler wat better!

Mei in groepke fan achtsjin leden fan ús tsjerke woene wy ferline hjerst de Nacht fan de nacht belibje. En wêr kin dat better as achterdyk by Moddergat? Dêr ûnderfine jo it tsjuster al better as yn 'e Wâlden.

Oan 'e ein fan de pier, dêr'tst in ein yn 'e Waadsee stiest, flonkeret de stjerrehimel op syn moaist. Fierder it ljocht fan de fjoertoer fan Skiermûntseach, griene en reade ljochtboeien yn it farwetter nei Lauwerseach mei noch wat fiskersskippen. De wyn sûze om ús hollen en wy waarden stil ...

Wy woenen ús 'missy' ôfslute mei it liet 286: *'Dêr't de minsken dwale yn it tsjuster'*. Hiel tapaslik op dy lokaasje. En it moaiste wie dat ús koster op har mobyltsje in piano tovere foar de begelieding! Refrein: *'Want it LJOCHT sil 't fan it tsjuster winne'*

Minsken, it wurdt maitiid, wês bliid!

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Hoofredacteur: Arjen Bakker
Romptastrjitte 15, 9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:
Dekker Creatieve Media en Druk,
E: administratie@geandewei.nl

Advertenties: Media advies Theo Wijbenga
T. (06) 51426179 (8:30 - 13:00 u.)
E. advies@theowijbenga.nl

Familieberichten: Jaap Hoogenboom
T. (0592) 785 484
E. info@hoogenboom-communicatie.nl

Kopij algemeen deel: uiterlijk 15 dagen voor verschijnen naar redactie@geandewei.nl

Achtergrond

Joodse wortels van het Oude Testament

De Bijbel is met 2,5 miljard exemplaren het meest verhandelde boek ter wereld. Voor we dit met een zeker genoeg vaststellen: één Bijbel rekenen we in verkoopverhaaltjes vaak niet mee: de Hebreeuwse. En daarmee is het nota bene allemaal begonnen.

door dr. Piet van Midden

De Joden spreken als ze het over hun Bijbel hebben over Tenach of Miqra, wat zoiets betekent als 'wat hardop wordt voorgelezen'. En als dat wordt gedaan, gaat er een wereld voor je open. Je hoort oeroude verhalen over hoe het allemaal met Israël begonnen is, je leest over voorschriften hoe je met het heiligdom moet omgaan, je maakt kennis met de profeten die de voorschriften uitleggen. En daarna houd je nog een dikke stapel boekjes en liederen over die je meenemen in een wereld waarin men op zoek is naar God.

Taal en volgorde

Slechts een enkele keer weten we in deze Miqra precies wanneer iets speelt, het is moeilijk er een jaartal bij te schrijven. Maar dat doet er niet zoveel toe. Wat er wel toe doet, is de volgorde van de teksten: de voorschriften (de Wet) worden door de profeten uitgelegd en Israël reageert daar dankbaar op, vooral met liederen. Vrijwel alle teksten zijn in het Hebreeuws geschreven. Een paar teksten zijn geschreven in het Aramees, de oudste nog levende taal ter wereld. Later is de Hebreeuwse Bijbel in het Grieks vertaald, domweg omdat men het Hebreeuws niet meer kende. We nemen aan dat alleen de rabbijnen de tekst nog in het Hebreeuws konden lezen. De gewone (Joodse) man sprak Aramees, de wat hoger opgeleide sprak Grieks.

Klinkers en medeklinkers

Zo is het Nieuwe Testament in het Grieks geschreven. Dat was de normale handelstaal in die dagen, de laatste eeuwen voor de jaartelling die we met nul opnieuw begonnen zijn. We weten dat in Alexandrië een breed Joods studiecentrum is geweest. De tekst van de Hebreeuwse Bijbel die voor onze bijbelvertaling is gebruikt, komt van oorsprong uit Alexandrië maar is in de middeleeuwen in Tiberias bewerkt en van klinkers voorzien. Dat is wel even van belang. De Hebreeuwse tekst heeft van oorsprong geen klinkers. Door die toe te voegen ontstond er een tekst die niet meer voor allerlei verschillende uitleg vatbaar was. De medeklinkertekst is trouwens heilig. Op de boekrol vind je geen klinkers, in de boeken wel. Dat maakt het niet onmogelijk om de tekst te lezen. Een voorbeeld: als in een contactadvertentie staat MN ZKT VRW KND GN BZWR zal iedereen die een beetje is ingevoerd in de Nederlandse taal dat foutloos kunnen lezen.

Een Joods boek

De Hebreeuwse Bijbel is van begin tot eind een Joods boek. De tekst ervan is dezelfde als van ons Oude Testament. Maar als je 'Oude Testament' zegt, veronderstelt dat ook dat er een Nieuw Testament is. De Joden hebben uiteraard geen Nieuw Testament en zullen

daarom de Hebreeuwse Bijbel nooit Oude Testament noemen. De uitdrukking 'het Oude Testament' is christelijk en komt uit een tekst van Paulus die het over de voorlezing het Oude Verbond heeft, in het Latijn: *in lectione veteris testamenti*, dus 'bij de lezing van het Oude Testament' (2 Kor. 3:14). Is het Oude Testament dan niet afgeschaft? Gelukkig niet.

We zouden maar heel weinig begrijpen van het evangelie en van Jezus als op de achtergrond het Oude Testament niet zou meespeelen. Allereerst omdat Jezus en Paulus heel vaak uit het Oude Testament citeren. Verder hebben de evangelisten hun werk zo opgebouwd dat je er een vorm van het Oude Testament in terugvindt.

Een voorbeeld: de Bijbel begint met een man en een vrouw in een tuin en zo eindigt de Bijbel ook, in Openbaring 21-22. Na Pasen vinden we ook een man en een vrouw in een tuin: Maria en Jezus, die voor de tuinman wordt aangezien. Ook de gelijkenissen van Jezus zitten vol verwijzingen naar het Oude Testament. Dat komt zonder Hebreeuwse achtergrond allemaal in de lucht te hangen. Het is dus een heel slecht idee om alleen het Nieuwe Testament uit te geven. Dan geef je een onbegrijpelijk boek uit. 'Een boek zonder verklarend woordenlijstje' is wel eens gezegd. Het lijkt zo simpel: joden en christenen lezen dus dezelfde Bijbel, alleen noemt de synagoge dat 'Hebreeuwse Bijbel' of 'Miqra' en noemt de kerk dat het 'Oude Testament.'

Verschillende contexten

Betekent dat dan dat we alleen een verschillende naam voor het eerste deel gebruiken? Dat is nog maar de vraag. Technisch klopt dat wel: de tekst van de Thorarol is dezelfde als die van het Oude Testament, maar wordt in de rabbijnse traditie heel anders uitgelegd dan in een christelijke omgeving. De kerk heeft bovendien de Joodse feesten niet. De tekst van de Hebreeuwse Bijbel is met eindeloze zorg vastgelegd. Toen halverwege de vo-

rige eeuw allerlei vooral Hebreeuwse teksten in grotten bij de Dode Zee werden gevonden, was er een complete Jesajarol bij. Die was duizend (!) jaar ouder dan de tekst die wij in onze bijbelvertaling hebben gebruikt en week nauwelijks af van onze middeleeuwse tekst.

O.T. komt er bekaaid vanaf

Het Oude Testament is er in de kerk vaak wat bekaaid vanaf gekomen. Dat merk je aan allerlei dingen: het evangelie is leidend. In allerlei kerken gaat de gemeente bij de evangelielesing staan en blijft men bij andere lezingen zitten. Het Oude Testament lijkt vaak niet meer dan een illustratie bij het evangelie. Soms wordt het Oude Testament als verouderd beschouwd. Of nog erger, bij antisemieten: als Joods en dus fout.

Een voorbeeld kan dat verduidelijken. Vaak is het Oude Testament afgeschreven vanwege het onheilspellende beeld van God dat daarin zou worden geschetst. Te pas en (vooral) te onpas wordt Gods toorn uitgemeten. Maar dat God in de Thora en de Profeten een partner is van Israël, de geliefde, een bruidegom zelfs en dat die toorn een vorm van liefdesverdriet is, blijft onderbelicht. Het gaat immers om en over een jalouse God, in de Tien Geboden en ver daarbuiten.

Het Aloude Testament

In heel veel theologie doet het Oude Testament niet serieus mee. Een pleister op deze wond is het gebruik van een andere naam: het Eerste Testament. Daarmee is geen enkel probleem opgelost. Wat een beetje zou helpen is te spreken van het Aloude Testament. Dat heeft iets van de glorie die het boek toekomt: de Bijbel van Israël, van Mozes, Elia en de andere profeten. En van Jezus en de apostelen. Hun omgang met God is de basis van onze omgang. Zij maakten de weg door die weg te gaan. *Piet van Midden is emeritus-predikant en docent Hebreeuws aan de Universiteit van Tilburg. Bron: protestantsekerk.nl*

Leegte opent deur naar spiritualiteit en zingeving

'Het Humanistisch Verbond wil stil kunnen staan bij belangrijke momenten in het leven. De 'leegte' wordt opgevuld met een ritueel kader.' Met deze woorden opende dagblad *Trouw* (14 februari 2023) een opmerkelijk artikel over het gegeven dat het Humanistisch Verbond zich bezig gaat houden met rituelen en spiritualiteit.

door Jolanda Tuma

Mensen hebben massaal de kerk verlaten, en lijken daardoor in een soort vacuüm terecht te zijn gekomen, een leegte. Om het leven te kunnen duiden en te hanteren hebben mensen betekenisvolle kaders nodig, zoals rituelen rondom grensmomenten van geboorte, huwelijk, sterven, maar ook op andere momenten in het leven.

Enkele decennia geleden speelden de kerken hierin een bepalende rol, maar dat is tegenwoordig veel minder het geval. Het Humanistisch Verbond zoekt nu een weg om deze ontstane leegte op te vullen.

Maar hoe doe je dat? De 'leegte' opvullen met een ritueel kader? In het artikel adviseert de rector van de universiteit van humanistiek om te rade te gaan bij religieuze tradities want, zo zegt zij: 'de religieuze tradities hebben een schat aan zingeving in huis.' En zo is de cirkel weer rond.

Horizontale levensbeschouwing

De oprichting van het Humanistisch Verbond in 1946 was in feite een reactie op de sterk toenemende ontkerkelijking in Nederland. Velen vonden elkaar in het humanisme, een horizontale levensbeschouwing die zich richtte op de mens, de ander en de wereld om zich heen. De nadruk lag sterk op de ratio, de kennis en de wetenschap, terwijl spiritualiteit, religie en geloof overboord werden gegooid.

Het humanisme heeft veel goeds gebracht en bijgedragen aan een enorme vlucht in de wetenschap. Maar toch is er schijnbaar een leegte ontstaan. Een verlegenheid, een sprakeloosheid hoe om te gaan met het leven wanneer de ratio het af laat weten.

En vanuit die sprakeloosheid borrelt een behoefte op om iets te doen met dat wat niet in woorden te vatten is. Het doet me denken aan wat iemand eens tegen me zei toen we spraken over de leegloop en herbestemming van oude kerken: 'Wanneer alles is losgelaten, wanneer alles overboord is gegooid, ontstaat er een leegte. Ik weet zeker dat vanuit die leegte er vanzelf weer iemand op het idee komt om een kaars aan te steken.'

Ingrijpende gebeurtenissen

Als een kind geboren wordt, wanneer iemand sterft, wanneer je de overgang maakt van kind naar adolescent, wanneer een huwelijk wordt gesloten of juist stuk loopt, wanneer een ziekte je overvalt: het zijn ingrijpende gebeurtenissen. Gebeurtenissen en momenten die vragen om meer dan een zakelijke afhandeling, omdat het iets van doen heeft met het wezenlijke in je bestaan, met je existentie, met je levensbeschouwing.

Het Humanistisch Verbond zoekt naar een betekenisvol kader van ritueel voor mensen om belangrijke momenten in het leven te markeren. Hierbij wordt de deur naar spiritualiteit en religie weer voorzichtig geopend.

En dat is een interessante ontwikkeling. Ook omdat niet alleen het Humanistisch Verbond die deur weer opent, maar dat dat op veel meer plekken in de samenleving gebeurt. Zo heeft bijvoorbeeld de Wereld Gezondheids-Organisatie (WHO) zo'n tien jaar geleden het belang van zingeving en spiritualiteit onderkend als wezenlijk en verbindend aspect voor een gezond leven, naast het fysieke, sociale en psychische. Maar ook in het bedrijfsleven en in het onderwijs wordt steeds meer ontdekt dat het leven meer is dan geld verdienen en rationele kennis.

Spiritualiteit en zingeving worden tegenwoordig niet meer overboord gegooid maar juist omarmd, terwijl anderzijds de leegloop van de traditionele kerken een onomkeerbaar feit is. Je zou kunnen zeggen: in de afgelopen decennia is het kind met het badwater weggegooid, en nu wordt het kind weer opgeraapt terwijl het badwater is verdampt.

Schat aan zingeving in huis

Dat het kind wordt opgeraapt is een groot goed, maar er schuilt ook een gevaar in. Want hoe ga je om met het kind als het is ontstaan

van huis en haard? Dan ligt het gevaar op de loer dat spiritualiteit, ritueel en zingeving verworden tot oppervlakkige, individuele pleisters die worden geplakt op de wonden van het leven. De raad van de rector van de universiteit van humanistiek snijdt volgens mij dan ook een belangrijk punt aan: ga te rade bij de religieuze tradities want zij hebben een schat aan zingeving in huis. De religieuze tradities hebben een zee van kennis en kunde, verhaal en ritueel met betrekking tot het kind én het badwater.

Het Humanistisch Verbond, de medische wereld en veel andere plaatsen in de samenleving hebben de deur naar spiritualiteit en zingeving nadrukkelijk op een kier gezet. Dit betekent niet dat de kerken weer vol zullen stromen, wel is het een uitnodiging aan de religieuze tradities, theologen en kerken om aan te kloppen bij deze opengaande deuren. Niet om 'zieltjes te winnen' maar om samen te zoeken naar een nieuwe taal. Een taal die oeroude wortels heeft, maar steeds weer nieuwe woorden en vormen nodig heeft om iets te duiden van waar geen woorden voor zijn. Een taal die wordt gedragen door de gezamenlijke grond waarop we staan en die nadrukkelijk wordt bevraagd op grensmomenten in het leven.

Jolanda Tuma is vrijgevestigd geestelijk verzorger en een vaste medewerker van Geandewei

Het gevaar ligt op de loer dat spiritualiteit, ritueel en zingeving verworden tot oppervlakkige, individuele pleisters die worden geplakt op de wonden van het leven

Classis Fryslân Inspiratiedag 'Samen jong'

De classis Fryslân houdt op zaterdag 22 april een inspiratiemiddag in de Protestantse Kerk van De Westereen, Toerstrjitte 1. Thema is 'Samen jong'. De dag duurt van 10.00 tot 14.30 uur en is toegankelijk voor ambtsdragers en gewone gemeenteleden.

Na een openingswoord door ds. Ellen Peersmann uit Kollum, voorzitter van de classis Fryslân, geeft dagvoorzitter Tine de Vries (kerkelijk werker in Stiens) het woord aan classispredikant ds. Wim Beekman. Hij spreekt over zijn recente notitie 'Als jongeren ons ontbreken.' Na hem volgt het verhaal 'Houd moed, het kán' van ds. Bernard Terlouw van PG De Westereen en spreekt jeugdwerker Arnold Wien van dezelfde gemeente over 'Drie

kernwaarden van Samen Jong.'

Na de lunch zijn er drie praktische workshops: 'Gezinsdiensten: nieuwe energie' met Gerlof Wiersma van Kerk Overstag, 'Er zit muziek in' met Wienen en '7 minuten met God- elke dag' met Terlouw.

Opgeven moet voor 12 april via classisfryslan@gmail.com

Zendingsvereniging IZB Sponsortochtfietsers gezocht

IZB, vereniging voor zending in Nederland, houdt op zaterdag 3 juni naar eigen zeggen 'de meest inspirerende sponsortocht van het land'. Wielrenners maken een rondje Huizen - Amsterdam - Lelystad - Huizen en maken onderweg kennis met IZB-activiteiten.

De Toer voor het Goede Doel heeft zich al tien keer ruimschoots bewezen, aldus dominee/wielrenner Jan Holtslag. „De tocht brengt het pionierswerk onder de aandacht, de deelnemers zien wat er gebeurt, ze hebben onderweg goeie gesprekken én het levert financiële ondersteuning op.”

De aftrap is bij De Brug in Huizen, een gemeenschap die zich onder leiding van evangelist Jan Verkerk speciaal richt op zoekers en pasgelovigen. Van het voormalige vissersdorp gaat het op naar de Jordaan. In en rondom de

Noorderkerk in hartje Amsterdam krijgt het pioniersproject 'Huis voor de Ziel' gestalte. Pionierspredikant Dick Wolters geeft de wielrenners een inkijkje in de activiteiten die worden georganiseerd voor buurtgenoten, studenten en toevallige passanten.

Hiervandaan is het even doorfietsen (ruim vijftig kilometer) naar de volgende pleisterplaats: Lelystad. Onder de naam Zuiderlicht wordt in de Zuiderzeewijk gepionierd door Robert van der Elst en zijn team. Het kinderkwerk is hier al jaren een begrip. Aan de finish wacht een warme maaltijd.

Een sponsortocht houdt in dat er geld wordt ingezameld, maar er geldt geen minimumbedrag per deelnemer. De winst zit 'm volgens de organisatie vooral in de inspiratie die de fietsers opdoen bij het bezoeken van de diverse missionaire projecten.

Belangstellenden kunnen informatie vinden over inschrijven op toervoorhetgoededoel.nl/

Diversen

Reisgenoten gezocht voor excursiereis naar Auschwitz

Andries Peterson uit Dokkum heeft in samenwerking met Dalstra Reizen uit Surhuisterveen excursiereis naar Auschwitz in voorbereiding. Bij voldoende belangstelling vertrekt op maandag 4 september een bus voor een reis die duurt tot en met zaterdag 9 september. De reis gaat via Berlijn, Krakau, Auschwitz-Birkenau en Dresden. Wie interesse heeft kan vrijblijvend uitgebreide informatie opvragen bij Peterson via (0519) 295295794, (06) 107 85 624 of a.peterson@knid.nl

Goedhout-ensemble speelt in Alexanderkerk Rinsumageast

Op zaterdag 1 april is er een klassiek concert in de Alexanderkerk van Rinsumageast, deze keer door het Goedhout-ensemble uit Rypstjerk. De groep van 23 muzikanten bestaat uit blokfluiten van klein tot groot, aangevuld met een fagot, een viola da gamba en een hoorn. Het ensemble staat onder leiding van dirigent Stella Boggia-van Maris. Op het programma staan verschillende werken van Britse oorsprong onder de titel 'Beauty in British music'. Organist is Pieter van der Lugt Om 19.30 uur gaat de kerkdeur open, het concert begint om 20.00 uur. De toegang is gratis; bij de uitgang wordt een collecte gehouden.

4 en 5 april: NHL Stendenkoor brengt de Matthäus Passion

Het NHL Stendenkoor onder leiding van dirigent Hans de Wilde zet de lange traditie van de Matthäus Passion voort in samenwerking met het Promenade Orkest Amsterdam. De uitvoeringen zijn dinsdag 4 en woensdag 5 april in de Grote of Jacobijnerkerk in Leeuwarden, aanvan 19.30. Kaarten kosten 30 euro en voor studenten en scholieren 20 euro bij bestellen via nhlstenden.com/koor en aan de deur 32,50 euro.

Pro rege zingt met Pasen in de Liudgerkerk van Ferwert

Mannenkoor Pro Rege uit Dokkum e.o. o.l.v. dirigent Jan Hibma verzorgt op Pasen, zondag 9 april, een concert in de Liudgerkerk, Hegebeintumerdyk in Ferwert. Uiteraard staan Paasliederen centraal, waarvan sommige met samenzang. Solist is Jan Struiksma, organist Anja Heikamp-Kommerie, pianist Ronald Postema. Het concert begint om 19.30 uur, een kaartje kost 10 euro. mannenkoorprorege.nl

VOLGENDE KEER in G eandewei

Een voorbeeld van geluk
Recht uit het hart

Geloofsgetuige
Ioannes Anastasius Veluanus

Deze plaats brengt mensen dichterbij Jezus

